

Tijdlijn Slavernijverleden Nederland

Werkvorm in het kort

De leerlingen plaatsen verschillende historische gebeurtenissen rond het slavernijverleden van Nederland in de tijd en ontdekken hoe ze in relatie tot elkaar staan. De leerlingen krijgen verschillende kaartjes met jaartallen en verschillende kaartjes met de omschrijving van een gebeurtenis. In groepjes koppelen ze de gebeurtenissen aan de juiste jaartallen. Daarna wordt er klassikaal nabesproken.

Er zijn twee versies van deze werkvorm: een met 10 jaartallen en een met 17 jaartallen. Maak zelf de inschatting welke versie het meest geschikt is voor jouw klas. De versie met 10 jaartallen is gemakkelijker.

LEERDOELEN

- De leerlingen maken kennis met de belangrijkste gebeurtenissen uit het slavernijverleden van Nederland.
- De leerlingen kunnen deze historische gebeurtenissen in de tijd plaatsen.

DUUR

30 minuten (15 minuten groepswork en 15 minuten nabespreken)

BENODIGDHEDEN

Voor versie 1 heb je per groepje van 2/3 leerlingen nodig:

- De 10 jaartal-kaartjes
- De 10 gebeurtenis-kaartjes

Voor versie 2 heb je per groepje van 2/3 leerlingen nodig:

- De 17 jaartal-kaartjes
- De 17 gebeurtenis-kaartjes

Deze materialen vind je in aparte pdf-bestanden. Zorg dat je deze materialen voor de les hebt uitgeknipt of uitgesneden.

De werkvorm stap voor stap

- 1 Leidt de opdracht inhoudelijk in, bijvoorbeeld in het kader van Ketj Koti of de start van het Herdenkingsjaar Slavernijverleden op 1 juli 2023. Leidt daarna de opdracht ook praktisch in. Vertel het volgende:
  - je verdeelt de klas in groepjes van 2 of 3 leerlingen (of de leerlingen mogen zelf groepjes maken)
  - elk groepje krijgt 10 (of 17) jaartal-kaartjes en 10 (of 17) gebeurtenis-kaartjes
  - ze moeten de jaartallen op volgorde op hun tafel leggen en er de juiste gebeurtenissen aan koppelen
  - ze moeten de beschrijvingen goed lezen, omdat je daar vaak uit kunt afleiden waar een kaartje hoort
  - ze krijgen 15 minuten de tijd
  - jij loopt rond voor het geval er vragen zijn
  - na de 15 minuten gaan jullie de opdracht klassikaal nabespreken
- 2 Deel na het maken van de groepjes de kaartjes uit.
- 3 Zet de leerlingen in de groepjes aan het werk. Laat ze allereerst de jaartal-kaartjes op volgorde leggen, van links naar rechts. Ondersteun waar nodig.
- 4 Is de tijd voorbij of is iedereen klaar? Bespreek de opdracht door de jaartallen een voor een langs te lopen en steeds een ander groepje te vragen welke gebeurtenis bij het desbetreffende jaartal hoort. Bij het laatste jaartal (2023) kun je aangeven dat het Herdenkingsjaar Slavernijverleden nog doorloopt tot in 2024.
- 5 Stel reflectievragen bij de verschillende gebeurtenissen. Je hoeft niet alle vragen te stellen; kies er een paar uit die bij jouw leerlingen passen of die je graag wilt bespreken.

Begin 17e eeuw

Veel Nederlandse gemeentebestuurders hadden belangrijke posities binnen de VOC en WIC.

- Op wat voor manier zou een gemeente daar nu mee om moeten gaan?
- Op welke manier zou een gemeente een bestuurder

Tijdlĳn Slavernĳverleden Nederland (vervolg)

moeten herdenken die geld heeft verdiend aan het handelen in slaafgemaakten?

- Zouden gemeenten die geld hebben verdiend aan de handel in slaafgemaakten iets moeten doen om dit goed te maken? Zo ja, wat dan?

1621

In sommige steden staat een standbeeld voor J.P. Coen, omdat hij wordt gezien als een van de belangrijkste personen uit de geschiedenis van de VOC en de stichter van Batavia.

- Wat vinden jullie hiervan?

1637

Johan Maurits veroverd fort Elmina. Hij is ook de naamgever van het beroemde museum Mauritshuis in Den Haag.

- Vinden jullie dat het museum Mauritshuis iets moet doen met dit feit? En zo ja, wat?

1795

Tula en andere verzetsstrijders zijn heel bekend in het Caribische gedeelte van het Nederlandse koninkrijk. Tula is in 2010 zelfs uitgeroepen tot nationale held van Curaçao.

- Zou Tula eerherstel moeten krijgen van koning Willem-Alexander?
- Zouden Tula en andere verzetsstrijders, net als Anton de Kom, opgenomen moeten worden in de Nederlandse Canon?

1945-1949

Nederlandse militairen worden naar de recent uitgeroepen Republiek Indonesië gestuurd om het oude gezag te herstellen. Er volgt een oorlog met veel geweld, maar Indonesië blijft onafhankelijk.

- Ken je iemand die een rol had in de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog? Bijvoorbeeld Nederlandse militairen of militairen van de KNIL? Of juist aan Indonesische kant?

2020

De Surinaamse verzetsstrijder Anton de Kom krijgt een plek in de Canon van de Nederlandse geschiedenis zodat, volgens de samenstellers van de Canon, 'ook de stem van minder machtige mensen gehoord wordt'.

- Vind je het belangrijk om meer te leren over het verhaal van Anton de Kom?

2022/2023

Premier Rutte bood op 19 december 2022 zijn excuses voor het slavernĳverleden aan. Verschillende overheden in het Caribisch gedeelte van het koninkrijk hebben aangegeven dat zij de excuses slecht georganiseerd vonden. Ze wisten tot kort voor de excuses van niets en hebben niet mee mogen denken aan de inhoud of uitvoering van de excuses.

- Wat vind je ervan dat de minister-president zijn

excuses op dat moment aanbood?

- Vind jij dat de overheden in het Caribisch Nederland de gelegenheid hadden moeten krijgen om mee te denken?

Optioneel

Laat de leerlingen de kaartjes op de juiste manier op een groot vel papier plakken zodat er een echte tijdlĳn ontstaat. Eventueel kunnen ze deze tijdlĳn nog voorzien van jaartallen en gebeurtenissen uit hun eigen familiegeschiedenis. Bijvoorbeeld: wanneer werden je grootouders geboren? Wanneer werden je overgrootouders geboren? Zo realiseren de leerlingen dat de afschaffing van slavernĳ niet zo lang geleden is en dat er nu nog mensen leven wiens grootouders of overgrootouders geboren zijn in slavernĳ. Let hierbij op dat een leerling geadopteerd kan zijn, of dat het in de familie van de leerling een taboe is om te spreken over slavernĳ.

Overzicht van de jaartallen

VERSIE 1 / 10 jaartallen en gebeurtenissen

- Begin 17e eeuw: Oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en de West-Indische Compagnie (WIC)
- 1621: Genocide op Banda
- 1637: Verovering van Fort Elmina
- 1795: Opstand op Curaçao onder leiding van verzetsstrijder Tula
- 1814: Nederland verbiedt de handel in tot slaafgemaakten
- 1863: Afschaffing van de slavernĳ in Suriname en de Caribische delen van het Nederlandse Koninkrijk (toenmalige Nederlandse Antillen)
- 1873: Einde van het Staatstoezicht
- 1945-1949: Indonesië roept onafhankelijkheid uit. Gevolgd door Indonesische onafhankelijkheidsoorlog
- 1975: Suriname wordt onafhankelijk
- 2022-2023: Excuses van de Nederlandse regering en start herdenkingsjaar slavernĳverleden

VERSIE 2 / 17 jaartallen en gebeurtenissen

- Begin 17e eeuw: Oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en de West-Indische Compagnie (WIC)
- 1621: Genocide op Banda
- 1637: Verovering van Fort Elmina
- 1684: Opstand op Java onder leiding van Soerapati
- 1760: Erkenning van de Marrons
- 1795: Opstand op Curaçao onder leiding van verzetsstrijder Tula
- 1814: Nederland verbiedt de handel in tot slaafgemaakten
- 1830: Invoering van het cultuurstelsel
- 1859: Protest tegen het cultuurstelsel

Tijdlijn Slavernijverleden Nederland (vervolg)

- 1860: Afschaffing van slavernij in Nederlands-Indië in centraal geregeerde gebieden
- 1863: Afschaffing van de slavernij in Suriname en de Caribische delen van het Nederlandse Koninkrijk (toenmalige Nederlandse Antillen).
- 1873: Einde van het Staatstoezicht
- 1934: Anton de Kom publiceert *Wij slaven van Suriname*
- 1945-1949: Indonesië roept onafhankelijkheid uit. Gevolgd door Indonesische onafhankelijkheidsoorlog
- 1975: Suriname wordt onafhankelijk
- 2020: Anton de Kom krijgt een plaats in de Canon van Nederland
- 2022-2023: Excuses van de Nederlandse regering en start herdenkingsjaar slavernijverleden

Vanzelfsprekend is deze tijdlijn niet uitputtend. Er zijn talloze data en personen die hieraan toegevoegd zouden kunnen worden, zoals: het verdrag met de inheemsen in Suriname uit 1686, het verzet van Pattimura en Tiahahu aan het begin van de achttiende eeuw in de Molukken, enzovoorts.

BRONNEN

Bronnen die zijn gebruikt bij het maken van deze werkvorm zijn:

- [Koloniaal Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam / Het koloniale en slavernijverleden](#)
- [Advies Dialooggroep Slavernijverleden 'Ketenen van het Verleden': Advies Dialooggroep Slavernijverleden 'Ketenen van het Verleden' / Rapport / Rijksoverheid.nl](#)
- [Het Koloniale en slavernijverleden van Hofstad Den Haag: Het koloniale en slavernijverleden van Hofstad Den Haag / 9789024446117 / Boeken / bol.com](#)
- [Rijksmuseum – Slavernij en nu?: Rijksmagazine Slavernij by ThiemeMeulenhoff / Issuu](#)
- [Canon van Nederland / Slavernij: Slavernij / Canon van Nederland](#)
- [Tropenmuseum – Keti Koti lesmateriaal: Feest! – Keti Koti / Tropenmuseum in Amsterdam](#)
- [NPO Kennis – Welke rol speelde Nederland in de slavernij?: Welke rol speelde Nederland in de slavernij? / NPO Kennis](#)
- [Oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie \(VOC\) en de West-Indische Compagnie \(WIC\): Amsterdam en het slavernijverleden, Onderzoek 'Amsterdam en het slavernijverleden' / Gemeente Amsterdam, 2021](#)
- [Genocide op Banda: Nationaal archief / Genocide op Banda](#)
- [Genocide op Banda: Nationaal Archief / Perkeniers op Banda](#)
- [Verovering van Fort Elmina: Koninklijke verzamelingen / Een brief aan Johan Maurits](#)
- [Erkenning van de Marrons: Canon van Nederland en De Marrons in Suriname overwonnen de kolonisator – maar hun strijd gaat door](#)

- [Opstand op Curaçao onder leiding van verzetsstrijder Tula: Canon van Nederland en De opstand onder Tula](#)
- [Nederland verbiedt de handel in tot slaaf gemaakten: Canon van Nederland en Canon van Nederland blog](#)
- [Invoering van en protest tegen het cultuurstelsel: Invoering Cultuurstelsel / Geschiedenis Lokaal Amsterdam](#)
- [Afschaffing van slavernij in Nederlands-Indië Slavernij en slavenhandel in Nederlands-Indië \(1820-1900\) / Nationaal Archief](#)
- [Afschaffing van de slavernij in Suriname en de toenmalige Nederlandse Antillen: Emancipatie / Canon van Nederland](#)
- [Einde van het Staatstoezicht: Emancipatie / Canon van Nederland](#)
- [Anton de Kom publiceert *Wij slaven van Suriname: A. de Kom, Wij slaven van Suriname \(Amsterdam 2021\) p. 144 en Activist, verzetsstrijder, communist en oproerkraaijer. Anton de Kom is een symbool, maar waarvan? / Geschiedenismagazine*](#)
- [Indonesische onafhankelijkheidsoorlog: Indonesië / Canon van Nederland](#)
- [Suriname wordt onafhankelijk Suriname onafhankelijk van Nederland 1975 / Nationaal Archief](#)
- [Anton de Kom krijgt een plaats in de Canon van Nederland: De nieuwe Canon van Nederland: de belangrijkste wijzigingen op een rij / NRC](#)
- [Excuses van de Nederlandse regering en start herdenkingsjaar slavernijverleden: Rutte biedt excuses aan voor Nederlands slavernijverleden, 'geen punt, maar een komma' / NOS](#)

